

METAMORFOZE ALE CONCEPTULUI “ELITĂ”.

Luca Sergiu, UnAȘM

*Dezvoltarea unei societăți,
este opera unor personalități creatoare,
sau a unor minorități.*

A. Toynbee.

Cuvântul „elită” îl întâlnim foarte frecvent în cotidianul omului contemporan. Acest termen, îl auzim la radio, televizor, internet, ziare, cărți, conferințe, dezbateri publice, transport public și chiar pe panouri publicitare(ex: „Haine de elită”).

Actualmente cuvântul elită semnifică pe de o parte, ceva scump: – haine de elită, mașini de elită, magazine de elită, cafenele de elită, restaurante de elită, soiuri de plante de elită, familie de elită, muncitori de elită, elită rurală, manifestare științifică de elită, elită științifică, elită culturală, corp profesoral de elită, cercetători de elită și chiar prostituate de elită, etc. O parte a societății preferă saloane de elită, cinematografe de elită, reviste de elită, săli sportive de elită etc. și sunt încununate de „clubul elitar intelectual”. Oficial există trupe armate speciale „de elită”. De asemenea cuvântul elită este utilizat și pentru denumirea întreprinderilor.

Cuvântul „elită” este utilizat cu sens politic pentru a desemna actorii politici a unui stat, în știință pentru a desemna pe cei mai de vază savanți care au cunoștințe profunde și participă la dezvoltarea științei, în cultură sunt vizate persoanele care au adus contribuții semnificative la sporirea patrimoniului cultural prin operele sale și activitatea profesională. După cum vedem acest cuvânt este prezent pe larg în viața noastră. La prima vedere nu este nimic deosebit, termenul este folosit pe larg din necesitate. O primă întrebare asupra semnificației acestui termen, reiese din aria sa atât de vastă, din capacitatea sa de a îngloba în sine o înfinitate de sensuri. Anume această înfinitate de sensuri ale acestui cuvânt provoacă o ambiguitate în înțelegerea temeiului de întrebuițare a acestui termen. Din simpla analiză a sferelor de utilizare a acestui termen nu este clar din care domeniu face parte. Este un termen politic, juridic, sociologic, filosofic etc.?

Un obstacol în stabilirea semnificației conceptului de elită este lipsa acestui termen în majoritatea dicționarelor de filozofie, dar se regăsește în dicționarele de politicologie și sociologie. Referitor la dicționarele din spațiul post sovietic care au fost criticate pentru explicațiile din perspectiva dogmatismului marxist[11], explicația că în țările cu regim politic autoritar nu este necesar , atunci nu este clar de ce lipsește în enciclopediile moderne de filozofie [9].

Relevant este faptul că termenul de elită lipsește și în dicționarele de filozofie cu regim politic democrat: The Blackwell Guide to American Philosophy, 2004; Routlet Encyclopedia of Philosophy, Version 1.0, London and New York: Routledge, 1998; The Cambridge Dictionary, 1998; Dictionary Of Philosophy, Alan Lacey, 2005.

Este necesar să identificăm care aspecte înglobează în sine acest cuvânt, și de ce este considerat de unii specialiști ca termen din sfera politicului: - „o disciplină, o ramură a științelor politice care studiază procesul de conducere (guvernare) social-politică a societății, activitatea structurilor de putere, precum și formarea, dezvoltarea, componența și anatomia degradării păturii superioare a societății, locul și rolul elitelor politice și al clasei conducătoare în societate, raporturile dintre guvernanți și guvernați”[6, 8], sau sociologic deoarece: - „elitele sunt un fapt sociologic incontestabil”[7, 3].

Pornind de la această realitate, v-om face o analiză comparativă între definiția oficială a termenului „Elita” – „elita parte a societății ai cărei membri, având o poziție avantajoasă se consideră superiori maselor – aleși, deosebiți”, și completată de definiții neoficiale, dar care sunt rezultatul unui sondaj efectuat în rândurile studenților – viitoarea elită, - „Eu consider că elita societății este alcătuită din cei mai pricepuți, cei mai deștepti oameni, care știu ce vor de la viață și care se gândesc la societate. Sunt cei, care fac față acestui cuvânt „elită”; „elita societății sunt oamenii care se cred mai deștepti, care consideră că ei sunt pe un rang mai mare și nu au nevoie să-i asculte pe ceilalți, făcând așa cum cred ei”; elita societății probabil sunt acei oameni inteligenți care nu aduc nici o daună societății, ci din potrivă, fac doar bine.”; „elita societății – un grup de persoane care se află în fruntea unui grup de oameni, ei sunt mai bogați, se consideră cei mai deștepti, iau decizii pentru ceilalți, consideră că așa este mai bine.”; „elita societății sunt persoanele care participă în creație: pictori, poeți, savanți, oameni care au contribuit și care contribuie la dezvoltarea societății.”; elita societății sunt oamenii cei mai deștepti, stăruitori din întreaga societate adică cei mai buni – adică lauda societății.” Aceste premise ne indică la faptul că elita, adică cea recunoscută și răsplătită de autorități, nu este percepută de societate ca unică, și invers, nu toate persoanele cu merite elitare sunt recunoscute și răsplătite de oficialități.

Elita științifică și intelectualii sunt un tip special de mediu științific. Elite intelectuale și intelectualii, sunt producători de proprietate intelectuală. [2,11].

Elitologia (teoria elitelor), este „știința politica specială sau de ramură, este ca un ansamblu de gândire, având ca scop să explice natura, locul și rolul grupurilor sociale în mâinile cărora se află concentrate influența politică și puterea decizională”[6, 6].

Conceptul de elită mai desemnează o realitate constitutivă a politicului, raporturile, în jurul puterii, între guvernanți și guvernați[8,19].

Termenul de elita acoperă o realitate distinct, constituită din individualitățile politice și sociale proeminente, care prin aptitudinile lor se detașează de masa membrilor societății. Este vorba de ascendentul unei minorități active și active asupra unei majorități, mai mult sau mai puțin pasive[9, 445].

Pentru a identifica elita este necesar să stabilim criteriile care stau la baza conceptului de elită și a clasificării elitei.

Teoria Elitelor formulată la începutul secolului de sociologii italieni V. Pareto și G. Mosca, apăsă ca unidimensionalei viziuni marxiste asupra claselor sociale și a puterii. Criticând fundamentul concepției marxiste, conform căruia puterea politică nu reprezintă decât consecința firească a dominației economice exercitate de clasa care deține mijloacele de producție, reprezentanții scoli elitiste italiene propun o nouă abordare, care să răspândească nu doar în sociologie ci și în celelalte științe sociale. Actuale sunt observațiile lui Gaetano Mosca (1858-1941) din „Elementi di scienza politica,, (1896), cu privire la existența și importanța, în orice tip de societate, indiferent de regimul politic (fie acesta monarhic sau republican) sau de cel economic (capitalist sau socialist), unui grup redus de persoane care exercită o dominație incontestabilă asupra societății respective[8, 434].

După revoluțiile din secolul XIX perspectiva de a face parte din elită era următoarea: - „în viitor, nici un june nu va mai putea fi primit în serviciile publice ale statului, de nu va fi înzestrat cu testimoniile sau diplomele necesare, conform cu natura postului ce va ocupa”. [4,10]

Această cerință a statului pusă în calea spre devenire elitară, a condus la situația ca, în anul universitar 1912/13, la universitatea din Viena, din cei 9900 de studenți care își făceau studiile, 2277 erau din Bucovina [4,21]. Un exemplu elocvent despre cum se percepea „necesitatea diplomelor,, ne este relatată de Simion Stolnicu (pseudonimul lui Alexandru Botez), - „nu era suficient doar să te crezi dotat, ci mai trebuia ceva”, și ca exemplu reproduce o atare povăț a unui universitar de la litere din București, prin anii ‘20: „În țara asta, dacă nu ești *ceva* (nu ai un titlu, adică un rang social) și te mulțumești cu scrisul, nu te așteaptă decât ratarea sau tuberculoza” [4,41]. Aceasta demonstrează că criteriile de selectare a elitei sunt rigide, și din istorie știm că certificatele oficiale iau creat incomodități atât lui Mihai Eminescu, cât și lui Albert Einstein, dar totodată nefrecventarea școlii și lipsa de studii universitare nu la împiedicat pe Louis Amper să devină membru al Academiei și să țină postul de profesor universitar.

Elita începe să devină, în lumea modernă, un amalgam de membri ai diferitelor clase sociale, reuniți pe criteriile competenței și ale capacității de adaptare.

Au fost efectuate studii referitor la elitele politice, dar ele nu sunt „total” – ci după cum însăși M. Weber a demonstrat dependența acestor elite de elita

economică. J. Soros finanțează studii de regimuri politice, dar actualmente elita științifică și elita culturală joacă un rol mult mai important. În istorie avem exemplul căderii Constantinopolului – datorită neînțelegerii elitei politice și militare de necesitatea realizării ambiției științifice a savantului (inginerului) – actualmente omenirea se află în pragul aceleiași dileme.

Deși primul model elitar de investigație socială aparține lui N. Macchiavelli, conceptul riguros de elită este o achiziție relativ recentă, prin contribuția sociologiei și politologiei.

Sociologia a pus în circulație la început ideea de elită aproape exclusiv ca elită politică, minimalizând rolul celorlalte categorii elitare. Cercetări mai recente au lărgit sfera și dimensiunile conceptului, dincolo de criteriul accesului la puterea politică. În acest sens, „devine elită orice grup de persoane remarcabile prin dotare și prin realizări din orice domeniu” – economic, politic, cultural etc.[6, 14].

Termenul de „elită” apărut oficial în 1823 în *Oxford English Dictionary* și își are originea din limba latină eligere ales, în literatura franceză recentă a circulat cu sensul de: elita - este cea mai bună alegere, cel ales. Începând cu secolul al XVII a fost folosit (de comercianți, în special), pentru a desemna produsele de cea mai înaltă calitate. În secolul al XVIII-lea, utilizarea sa s-a extins, el începe să fie utilizat pentru numele de „poporul ales”, în special înalta nobilime, și „elită”- unități selectate. Începând cu secolul al XIX-lea, conceptul a început să se folosească și în genetica, de reproducere a plantelor, producția de semințe pentru a se referi la cele mai bune semințe, plante și animale de reproducere mai departe. În Anglia, termenul a fost aplicat la cele mai înalte grupuri sociale în ierarhia socială[7, 5].

Elitele, prin definiție – sunt oamenii care controlează o mare parte a resurselor materiale, simbolice și politice ale comunității decât oricare alte straturi ale societății în care ocupă cele mai înalte poziții în ierarhia de statut și putere, au primit un statut prescris prin meritele sale proprii. În unele societăți, elita separată brusc de la alți cetățeni de elită, cei care ocupă cele mai înalte poziții de putere, controlează cea mai mare parte a proprietății și au cel mai mare prestigiu.

Vom compara aceste definiții. Apare imediat o confuzie evidentă din punct de vedere: unii în elita au în vedere doar elita politică din altă interpretare mai largă a elitei. Se face de asemenea o egalitate între aristocrație și elită. Este adevărat, conceptul elită, nu numai că are multe sensuri ale termenului, dar, de asemenea, este utilizat în corelație cu alți termeni: clasa politică, decizia (de guvernământ), clasa, elita (elita), elita conducătoare, elita conducătoare, conducerea minoritate, etc. Această „pluralitate” duce doar la confuzie.

Există obiecții pur terminologice la ceea ce este termenul de „elită”, dar toate duc spre aspectul „calitativ” și „conducător”, despre care F. A. Hayek a scris în „Drumul către servitute”, că „autoritățile sunt cele mai rele” [5,75], ceea ce contravine semnificației de „ales”. Rezultă că aspectul „conducător”, nu este cel mai „calitativ”.

Pornind de la necesitatea de a desemna produsele de cea mai înaltă calitate a conceptului de elită, sa ajuns la ideologie și „variante ale elitarismului: fascist; conservator-aristocratic; liberal-democratic; radical de stînga; comunist (numit și elitarism latent), din care în conformitate cu concepțiile împărțite, se reliefează următoarele tipuri de elitarism: 1)cosmopolit; 2)sionist; 3)rasial” [6, 33].

O altă semnificație a conceptului de elită diametrală celei expuse mai sus se regăsește în analiza clasificării tipologiei elitelor: - „„*elită superioară*” alcătuită din grupuri care dispun în cantitate excepțională atât de capital material cât și de capital cultural; i „elită economică cu *nivel ridicat de studii*” (o categorie alcătuită din două tipuri de manageri) posedă în aceeași măsură capital material ca și elita de sus, dar pe lângă o cantitate medie de capital cultural; „*elita culturală*” care dispune în mai mare măsură de capital cultural, decât de capital material; „*Elita de mijloc*” - dispune atât de capital material cât și de cel cultural într-o măsură medie, iar „*elita economică fără studii*” constă din grupuri care se disting din stratul de mijloc al populației doar prin capitalul lor material (și în privința acestui tip de capital rămânând mult în urma elitei economice cu nivel de studii ridicat, situația lor materială fiind asemănătoare cu cea a elitei de mijloc, de care se disting însă prin capitalul cultural mai mic)” [3, 11].

Pentru a clarifica această multiplă semnificație a termenului de elită este importantă utilizarea metodei de analiză atât a termenilor cât și a semnificațiilor pe care o acordă autorii, și de identificat de ce unii autori neglijează acest concept. Numai după o analiză deplină vom căpăta sinteza corectă.

Diversele denumiri folosite pentru a se referi la același concept, și a diferitelor concepte sunt desemnate cu același nume. Prin urmare, nu este necesar să introducem un alt termen, și să definim în mod clar conceptul, care a devenit cel mai frecvent, noțiunea de elită, care are un conținut unic.

Trebuie remarcat că conceptul de elita este strâns legată de problema de stratificare socială: elita este cel mai înalt strat în orice sistem de stratificare socială.

Formarea cadrului elitar dirijat de autorități, ori selectarea conform „selecției naturale” dacă nu sunt în concurență diametrală, ci se suprapun, creează posibilitatea formării unei conștiințe de „intelectual de elită”, pentru care este important nu doar situația materială și socială, dar pentru care valoarea supremă o au cunoștințele adevărate. Aceste cunoștințe veritabile sunt unicele capabile să conducă spre progresul tehnico-științific.

Această contribuție față de societate a fiecărui individ, prin realizarea a ceea ce știe mai bine poate să se manifeste doar prin vocație. Doar vocația este în stare să identifice în individ calitățile speciale și performante și să direcționeze activitatea cu maximă eficiență. Numai vocația permite utilizarea eficientă a resurselor personale[1, 249].

Această responsabilitate a vocației față de societate cu necesitate cere ca și societatea să fie responsabilă de potențialul său intelectual, și ca urmare de condițiile de formare și selectare a elitei.

Acest aspect ne demonstrează că pentru a înlătura confuziile referitor dacă cineva, ori ceva face parte din elită, este necesar de a delimita elita conducătoare(politicol) de elita calitativă(calități de excepție).

Actualmente structura și formarea elitelor este determinată de procesele sociale interne dar și externe.

Din această analiză rezultă că la formarea conceptului de elită au luat parte în dependență de abordare și definițiile utilizate atât cadrul elitar cât și cel neelitar.

Această confuzie este firească, deoarece aspectul „conducător”, și cel „calitativ” trebuie să fie recunoscut atât de cei „conduși”, cât și de cei „simpli”, de către „aleși” și „alegători”, și nu doar de experți, pentru că sunt puși la îndoială însuși experții.

Bibliografie

- 1) Constantin Rădulescu-Motru, Elemente de metafizică, ed. Timpul, Iași, 1997.
- 2) ELITE ALE CERCETĂTORILOR DIN ROMÂNIA, Prefață de Prof. univ. Dr. Gheorghe Benga, Editura CASA CĂRȚII DE ȘTIINȚĂ, Cluj – Napoca, 2004
- 3) Kiss Dénes István, ELITA RURALĂ, TEZĂ DE DOCTORAT, Conducător științific Prof. Univ. Dr. Rotariu Traian, CLUJ-NAPOCA, 2011
- 4) Lucian Nastasă, ITINERARIILE SPRE LUMEA SAVANTĂ. Tineri din spațiul românesc la studii în străinătate (1864-1944), Editura Limes, Cluj-Napoca, 2006.
- 5) Friedrich A. Hayek, *Drumul către servitute*, București, Humanitas, 1993
- 6) VARZARI Pantelimon, INTRODUCERE ÎN ELITOLOGIE, Chișinău: CE USM, 2003
- 7) William Genieys, Armand Colin, **SOCIOLOGIE POLITIQUE DES ELITE(S)**, 2011
- 8) Лешкевич Т. Г. Философия науки: традиции и новации, М.: «Издательство ПРИОР», 2001.

- 9) Новая философская энциклопедия. В 4т. Т.4. _рук. Степин, Семигин, 2010
- 10) Философский словарь / Под ред. И.Т. Фролова. - 4-е изд.-М.: Политиздат, 1981.
- 11) Советский философский словарь, 1974 г.
- 12) Вебер М. Политика как призвание и профессия, Москва, 1990
- 13) <http://www.youtube.com/watch?v=NRU-8Y1JB7c> Толпа+Элита+Ризм или СКРЫТОЕ РАБСТВО

STRATEGIE DE SALVARE PENTRU OMENIRE

Florea Viorica, lector superior,
catedra SȘU, UTM

Lectura cărții ”Cunoașterea științifică a iubirii” sau ”Scientificarea iubirii” (”The Scientification of Love”,1999) scrisă de **Michel Odent**, medic francez, care a revoluționat viziunile spitalicești în ceea ce privește nașterea naturală, m-a inspirat să aleg acest titlu. Activând ca chirurg și obstetrician într-un spital de stat din Franța, orașelul Pithiviers, a studiat fiziologia nașterii și a introdus pentru prima dată în Europa camera de nașteri „ca acasă” și bazinul cu apă pentru nașteri. Din 1985 și până în prezent Odent locuiește și continuă practica sa la Londra, asistă în calitate de "moașă" și nașteri acasă, care sunt asigurate de sistemul medical din Marea Britanie. Michel Odent este fondatorul "Centrului de Cercetare Privind Sănătatea Primară", cu sediu la Londra, al cărui obiectiv este studierea corelațiilor dintre evenimentele din „perioada primară” (de la concepere până la vârsta de un an) și sănătatea și comportamentul de mai târziu. Este autorul a 50 de lucrări științifice și 12 cărți publicate în 22 de limbi. În limba română sunt traduse și editate: ”Funcțiile orgasmelor” și ”Cezariana”.

Pentru descrierea fenomenului numit de autor - ”cunoașterea științifică a iubirii” a servit **metafora oglinzii**. ”Științele exacte sunt asemeni oglinzii: privim în ea pentru a ne vedea imaginea reflectată. Astăzi această oglindă este poleită până la strălucire, dar e spartă în mii de cioburi. Scopul nostru este de a determina - cum sunt legate între ele aceste cioburi mari și mici.”

”Cunoașterea științifică a iubirii”, a fost **dedicată lui Eugène Nielen Marais** - ”omul a cărui oglindă a rămas întreagă”. Întâmplarea a făcut ca Michel Odent să cunoască lucrările acestui poet din Africa de Sud. Om de o cultură și sensibilitate aparte - a studiat teologia, dreptul și medicina, era jurnalist și